

УДК 94:327(436:470)“1691“(093.2)
341.7(497.11:410)“1691“(093.2)
ID 79730441

Изворни научни чланак
РаД примљен: 27.07.2022.
РаД прихваћен: 30.09.2022.

Владимир Абрамовић

Одељење за историју

Филозофски Факултет – Универзитет у Београду

Чика Љубина 18–20

vabramov@f.bg.ac.rs

ТРАГОМ ЈЕДНЕ ДИПЛОМАТСКЕ ИНСТРУКЦИЈЕ: ЈОХАН ИГЊАЦИЈЕ КУРЦ И ЊЕГОВА МИСИЈА У МОСКВИ 1691. ГОДИНЕ

У раду ћемо анализирати садржај дипломатске инструкције коју је владар Хабзбуршке монархије цар Леополд I упутио предводнику дипломатског посланства које се запутило у Москву у пролеће 1691. године, а за кога је постављен Јохан Игњације Курц. У документу се веома детаљно образлажу планови и намере владалачких кругова у Бечу, те стога он пружа основу за тумачење сложених односа између тадашњих савезника, Аустрије и Русије, али истовремено показује и ограничења вођења политике у овој епохи. Осим тога, инструкција даје свој допринос проучавању и истраживању српске историјске позиције у оквиру комплексног мозаика историјских епизода Великог бечког рата.

Кључне речи: *Јохан Игњације Курц, Пејтар Велики, Леополд I, Велики бечки рат (1683–1699), дипломатска инструкција, Москва, Беч.*

Године 1691. Велики бечки рат (1683–1699) се налазио на средини свог трајања, а могло би се говорити и о томе да су владалачки кругови у Бечу сматрали да се сукоб налази у преломној фази. Након неуспешне османске опсаде Беча (1683), царска војска је у наредним годинама низала успехе и освајала територије ка југу, наносећи при том тешке поразе непријатељу под Будимом (1686), код Харшања (1687), Београда (1688) и Ниша (1689) и продирући све до Скопља и Видина (такође 1689). Међутим, већ у зиму 1689/90. долази до опоравка османских снага и успешне контраофанзиве, која је успела да потисне армије Хабзбурга северно од Саве и Дунава и заузме Београд (октобар 1690). Бечки војни кругови су

били свесни да је за остваривање њихових циљева неопходно заузимање Београда и тежак пораз Османлија. Предузете су мере да се обезбеде војници, оружје и залихе, о чему нам обиље података пружа Хаслингенов дневник похода за 1691, уз ограду да су у складу са седамнаестовековним начином приказивања бројности људства, број расположивих војника приказан већим него што је стварно био.

Према наведеном дневнику, можемо видети да су царске снаге опредељене за рат у Угарској износиле 42.008 пешака и 25.052 коњаника. Том броју је потребно додати 2.000 пешака које је послао баварски кнез-изборник, односно 4.740 пешака и 1.300 коњаника бранденбуршког кнеза-изборника. Укупно, према Хаслингеновом прорачуну, 75.100 војника. Ако се на ово дода процењених 10–15.000 припадника нерегуларних јединица рацке и угарске милиције, јасно је да су припреме за овај поход заиста биле исцрпне. Што се тиче снага одређених за рат против Француске у Италији и на Рајни, оне су износиле 6.750 пешака и 2.000 коњаника распоређених у Светом римском царству, односно 8.250 пешака и 6.326 коњаника у Италији. Укупно, дакле, 23.326 војника.¹ Видећемо касније да су ови бројеви прилично блиски онима који су пројектовани почетком године.

Осим ових неопходних војних припрема, Хабзбурзи су настојали да обезбеде и међународну помоћ за своје планове. Године 1684. формирана је Света лига коју су, поред Аустрије, сачињавале Пољска, Венеција и Папска држава, док се 1686. савезу прикључила и Русија. Бечки двор је намеравао да укључи новог савезника у своје планове, тако да је петнаестог јануара 1691. сачињена детаљна дипломатска инструкција за хабзбуршког посланика у Москви, за кога је именован Леополдов човек од поверења, Јохан Игњације Курц (Johann Ignatius Kurtz). Ова инструкција је важна и индикативна за тумачење сложених односа између тадашњих савезника, Хабзбуршке монархије и Русије, док истовремено, иако је пријатељска и посредује за заједничке циљеве у борби против моћног османлијског непријатеља, исказује и значајан опрез у њиховим међусобним односима. У питању је документ који се чува у Ратном архиву у Бечу; текст инструкције је написан на петнаест страница релативно читким рукописом.² Документ до сада није објављиван.

У даљем тексту поћи ћемо трагом ове дипломатске инструкције и одгонетати њен садржај. Превасходно ћемо препричати њену садржину

1 Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv (=KA), Militärische Nachlässe (=NL), 1510 (B), Band VI, 6–10.

2 KA, Alte Feldakten (=AFA), 197 Türkenkrieg (1691), 1691–1–1.

и осврнути се на важне тачке које илуструју начин размишљања бечких власти, али и које пружају увид у домете и ограничења дипломатије и војног планирања у позном XVII веку.

На самом почетку, цар Леополд свом „драгом и оданом“ посланику предаје инструкције којима ће се руководити на својој дипломатској мисији. Овде смо принуђени да направимо краћу дигресију, како бисмо расветлили личност самог амбасадора. Нажалост, обавештења о њему су фрагментарна и непотпуна. Као најстарији извор, хронолошки најближи догађајима, служи сам текст дипломатске инструкције, у којем се Курц назива камералним саветником у Краљевини Угарској (*Sammerrath in Königreich Ungarn*); нешто подробније информације се налазе у поновном издању књиге *Животи Пејтра Великог* Антонија Катифора, оригинално објављене у Венецији 1736. Ту се наводи да је Јохан Игњације Курц царски дипломата, рођен пре прве половине 1660-их, као и да је умро након 1691. Наводи се и да је два пута боравио у Москви – од 15. априла до 16. јуна 1685, као и од 15. априла до 14. септембра 1691.³ На овом месту бисмо могли да контрастирамо начин на који је био примљен приликом прве, односно друге посете. Године 1685. Курц је путовао само као Леополдов гласник; осим званичне аудијенције, њега је кнез Василије Васиљевич Голицин, председник Посољског приказа,⁴ примио у својој палати, што је значило указивање изузетне почести. Приликом посете 1691. Курц је дошао у вишем рангу, као амбасадор, али није био примљен као што је то био случај шест година раније. На његову жалбу због оваквог третмана одговорено му је да је кнез Голицин то учинио на своју руку и без царевог наређења.⁵

У преписци генерала Патрика Гордона, Шкотланђанина у руској служби, сачувано је писмо датирано 6. октобра 1693. године, у коме се Курц назива наследним господаром Дернаберга (*Illustri et Generoso Domino, Dno Johanni Ignatio Kurtz, hereditario Domino in Dernberg...*).⁶ Стога је основано претпоставити да је ту имао своја имања (на око 40 km северно од Беча). Још један траг о његовим задужењима се налази у чланку посвећеном топографији дела Будима под називом *Víziváros* (нем. *Wasserstadt*, срп. Водени град), у којем се наводи да је Курц био и камерални администратор у Будиму.⁷

3 Катифоро 2022, н. 345.

4 Претеча министарства спољних послова

5 Danilov 1937, 556.

6 Hassellblatt 1875, 292; Posselt 1852, 346.

7 Nagy 1964, 244.

Након овог уводног дела, у наставку инструкције наводи се да је планирана снажна акција против „наследног непријатеља хришћанског имена, Турака и Татара“, и да се од амбасадора тражи да код руског цара учини све како би он подржао ратне напоре Хабсбурга, односно како би својим снагама направио диверзију према заједничком непријатељу.

Следећи део документа пажњу поклања царској титулатури, односно посланику се поручује да приликом аудијенције преда акредитиве директно у цареве руке и да његову титулу у потпуности изговори, при чему треба да пренесе Леополдове жеље да Бог Петру подари најбоље здравље, срећну владавину и пораз његових непријатеља. Овај сегмент, иако изгледа као уобичајено исказивање поштовања страном владару у тој епохи, садржи и један подтекст – наиме, питање царске титуле је носило посебну тежину у овој ери. Ту се пре свега мисли на питање легитимитета, односно, ко се заиста може сматрати наследником Римског царства. На ту заоставштину претендовали су и Леополд, као цар Светог римског царства немачког народа, и османски султан Сулејман II, као господар Константинопоља и наследник Византије односно Источног римског царства, и руски цар Петар, као владар Москве, Трећег Рима. С обзиром да је спор о томе ко полаже право на заоставштину древних римских царева био један од мотива Османлија за покретање Великог бечког рата,⁸ може се рећи да је инструкција амбасадору у којој Леополд тражи да се „царском колеги призна“ и изговори комплетна титула⁹ у том смислу представља излазак у сусрет Петру. Нема сумње, наравно, да је овај гест мотивисан пре свега жељом да се Петар приволи за сарадњу у испуњавању аустријских планова.

Иако је тон у овом делу инструкције био пријатељски, требало би имати на уму да су односи били подложни флукутирању, у зависности од интереса држава. Стога се можемо подсетити и на сусрет између Леополда и Петра који се одиграо у Бечу 1698. за време Великог посланства руског владара, бар онако како га описује Анри Труаја. Наиме, наводи се да је Петру већ након првог контакта са бечким дипломатама постало јасно да се Леополду не жури да га прими. После неког времена, уприличен је сусрет два владара у дворцу Фаворита; Петар је уведен на споредан улаз и спроведен преко завојитог степеништа до просторије где је сусрет требало да се одигра. Руски владар је био обучен једноставно, док

8 Leitsch 1981, 494.

9 ...und mit praemittirung unsers Köllegen Tituli, denen Tzaren, deren ganze Titulatur ebenfals zu exprimiren...

се аустријски монарх појавио у пуном сјају. После краћег неугодног разговора, Петар је отишао бесан. Након неког времена, Леополд званично и свечано прима Велико посланство; руски цар пријему присуствује „инкогнито“. У наредним данима организују се бројне свечаности и прославе; међутим, дипломатски учинак ове посете није био успешан. Хабзбурзи у том тренутку нису били склони да подрже руске претензије према Османлијама, већ су желели да се тај сукоб што пре оконча, како би ослободили снаге за нови рат на западу који се наслућивао (Рат за шпанско наслеђе 1700–1714).¹⁰ Уосталом, Леополд ће у јулу 1698. издати Декларацију о спремности за склапање мира са Османлијама, о чему ће више речи бити нешто касније. Интересантно је упоредити опис овог боравка у Бечу са оним који је дат у Орфелиновој биографији Петра Великог, где је представљен као изузетно свечана и успешна посета.¹¹

У наставку инструкције Леополд се осврће на дотадашњи ток рата, при чему истиче да је „хришћанско оружје“ уживало ненадмашне успехе претходних година, али да су сада доспели у тешкоће, јер су морали да одвоје знатне снаге за рат са Француском.¹² То је довело до губитка освојених територија, Текелијевог упада у Трансилванију, као и поновног пада Београда у турске руке. Стога аустријски владар сматра да је потребно да се ови „негативни ефекти“ превазиђу марљивом сарадњом, при чему се истиче намера да се у текућој години против Османлија опреми војска од 70.000 или 80.000 људи и почетком пролећа упути ка Дунаву како би се повратио Београд. Хабсбуршки владар изражава несумњиво уверење да ће Московити напасти заједничког непријатеља у исти мах. Према Леополду, они то неће учинити само из своје часне намере да штите хришћанску ствар, већ и стога што су и сами разумели да је у најбољем интересу њихове државе и безбедности да предузму напад на Турке. Стога братски моли цара да ускоро и свом силом предузме такву акцију, којом би се кримски Татари спречили да се споје са главнином турске војске, као и да унапред јави о својој одлуци у вези са овим питањем.

Даље се говори о томе да је захтевана конференција с тим у вези, на којој би бечки Ратни савет требало да проследи листу пукова који би били упућени у Угарску, односно у Царство против Француске, као и да напомене да ће им се придружити и више хиљада војника које су Хабзбурзима упутили кнезови-изборници Бранденбурга и Баварске. Чак и у случају да се издвоји 20.000 војника за операције против Француске, као и да се при том не рачунају снаге које би за то обезбедиле Енглеска и

¹⁰ Труаја 2004, 111–113.

¹¹ Орфелин 1970, 258–261.

¹² Мисли се на Деветогодишњи рат (1688–1697).

Низоземска, Леополду би свакако остало на располагању 80.000 људи за рат против Турске. Овај пасус вероватно служи томе да се руски владар увери у озбиљност аустријских намера за поход планиран за лето 1691. Већ смо видели да су Хабзбурзи успели да мобилишу број војника који је најављен у овом делу документа; међутим, то није било довољно да Петар покрене сопствену војску. Још ћемо се вратити на ово питање.

Инструкција даље подсећа да је пре неколико година марљиво рађено на томе да се језуитским мисионарима дозволи да јавно упражњавају „нашу католичку религију“ у Москви, али да је та повластица укинута недавно, након скорашњих немира. Стога се амбасадор упућује да се код локалних истакнутих католика распита како би се ово питање најбоље могло решити, да ли преко Језуита или на други начин. Осим тога, моли се и да Петар „братски и пријатељски“ омогући несметано упражњавање католичке вере у резиденцији амбасадора у наредних неколико година, као и да се језуитски мисионари које би бечки двор препоручио посланику не ометају. Заузврат ће Леополд поштовати паритет на свом двору, иако му није сасвим јасно шта је цара навело на овакву одлуку, при чему је уверен да је тако учинио пре на основу непотпуних информација, а не из личног нахођења, те стога има „братског поверења“ да ће Петар дозволити поновно јавно упражњавање католичке вере. Тим пре, што се другим религијама дозвољава исто, поготово лутеранима и калвинистима, иако се од „грчке вере“ разликују и више него католичка (која се, како стоји у депеши, незнатно разликује од православне). У наставку инструкције се изражава намера да се за ову мисију користи искључиво свештенство из хабзбуршких наследних земаља (Аустрија у ужем смислу и краљевина Чешка), као и да то морају да буду часни људи, који се неће бавити ничим другим, осим богослужењем. У случају да се не допусти присуство Језуита или других католичких свештеника, Леополд изјављује да се неће осећати обавезним на горе поменути реципроцитет.

Овде можемо видети да је, према схватању политике тог доба, религијско питање стајало на равној нози са осталим стварима које је амбасадор Курц требало да обави. Као што се и могло претпоставити, ово је можда био и најтежи део мисије, али истовремено и онај у коме је Леополдов посланик имао највише успеха. Примарни задатак био је да убеди домаћине да дозволе повратак Језуита у Русију; међутим, одмах му је речено да тако нешто не долази у обзир. Тек након дугих преговора, Курц је обезбедио дозволу да католици у Москви добију два свештеника.¹³

¹³ Dukmeyer 1965, 85–86.

У наставку депеше разматра се могућност мировног споразума са Османлијама. Наводи се да је московитски амбасадор у Пољској царском резиденту Шимунском предао пункта, у којима се изражава интересовање о стању мировних преговора са Турцима, при чему се траже гаранције да се неће склопити мир сепаратно, без Московита. Као одговор на ово, каже се да је османска делегација у Потендорфу (градић на око 40 km од Беча), након што је сазнала за недавне успехе турског оружја прекинула преговоре, али да још увек није опозвана. Даље се наводи да склапање мира пре свега зависи од успеха оружја и исхода будућих похода, и подстичу се савезници да нападну чим је пре могуће. У наставку се резимира да постоји жеља да се цар укључи у будући мир, при чему ће бити вођено рачуна о његовом интересу. Такође се позива на опрез да амбасадор не пружи формално обећање да мир неће бити склопљен без сагласности цара, уз инструкцију да треба објаснити разлику између инклузије и претходно извршеног споразума о сагласности. У случају да Московити буду инсистирали на обећању (без кога се мир не може склопити), или ако не буду желели да наставе ратовање, Курц може да уложи приговор и да подсети како Пољска не може да склопи мир без Москве, нити Хабзбурзи без Пољске, тако да цар нема о чему да брине са тим у вези. На крају овог дела се изражава нада да ће цар Петар бити задовољан пруженим објашњењем.

Овај донекле замршени сегмент депеше упућује на жељу владалачких кругова у Бечу да заједнички са савезницима склопе мир са Османлијама, али да су истовремено одбијали да се формално обавезу на то, јер би то, према њиховом тумачењу, значило да морају да траже сагласност од савезника за тај чин. А то нису желели да прихвате. Из овог дела инструкције се не може закључити да су на Бечком двору имали неке скривене намере према савезницима, у смислу да су намеравали да потпишу сепаратни мир. Ипак, требало би да узмемо у обзир и следеће – Леополд је 1. јула 1698. у име савезника издао Декларацију којом се изражава спремност чланова Свете лиге да преко посредника преговарају са Османлијама на принципу *uti possidetis*, под условом да Турци прихвате тај принцип.¹⁴ Међутим, оваква Декларација није сасвим одговарала руским и пољским интересима, тако да је бечка дипломатија имала знатних проблема у вези с тим.¹⁵ Из приложеног се може закључити да су Хабзбурзи настојали да уваже интересе својих савезника, али да су, природно, својим интересима давали преимућство.

¹⁴ Воег 2015, 11–15.

¹⁵ Димић 1999, 241.

Последњи сегмент инструкције поручује амбасадору како да се влада на конференцијама и састанцима, уз посебан нагласак да своје акредитиве мора да преда лично цару у руке приликом прве аудијенције, као и да само из његових руку прими рекредитив.¹⁶ Курц се такође инструктира да одржава добре односе са изасланицима савезничких сила, поготову са пољским амбасадором, ради успеха планиране операције. На крају се саветује, у случају да цар Петар одлучи да лично учествује у овогодишњем походу, да га амбасадор прати и подстиче колико је могуће да води ратне операције против заједничког непријатеља. Осим тога, Курц би требало да борави у својој резиденцији и да марљиво извештава о свему што сматра да је битно и што би било корисно да његов владар зна, а ради тајности кореспонденције прилаже се и шифарник (који није сачуван).

* * *

Како бисмо могли да сумирамо и оценимо посланство аустријског дипломате? Ако погледамо опсег његових задужења и поверених задатака, у најблагонаклонијем случају можемо рећи да је успех био половичан. Ако бисмо дали реч самом амбасадору, видели бисмо да је он изразито тамним бојама осликао свој боравак у Москви. Жалио се да му је јако тешко да се снађе, да не зна коме да верује и у шта може да се поузда. Тужио се на тешкоћу преговора, јер се нико од руских министара није налазио у Москви, а чак нису хтели ни писмено да комуницирају са њим. Разлог овоме је двојак: с једне стране, у току је било лето, које су московски племићи користили да оду из престонице, при чему су сви државни послови били обустављани. С друге стране, постојао је и озбиљнији разлог – некохерентност у власти, чему Петар у том тренутку није посвећивао довољно пажње. Након повратка у Беч, Курц је известио да се при тренутном стању ствари не може очекивати наставак рата против Татара и Турака, јер је млади цар Петар „вагабундског духа“ више заинтересован да кобајаги командује пуком у својим ратним играказима.¹⁷ Осим тога, руски владар је прогонио старе бољаре, који су били више одани цару Ивану,¹⁸ одбијао је њихове савете и уопште је „мрзео свој народ, а био привржен Немцима“. То је доводило до омразе према њему, па стари бољари нису ни желели да учествују у власти, чак ни кад је у питању било опште добро, и радије су пуштали да млади и неискусни министри „упропасте ствари“.¹⁹

16 Писмо које добија амбасадор приликом повратка са двора на коме је био акредитован, ради презентације на двору свог владара.

17 Мисли се на Петрове војне игре, којима се препуштао са озбиљном страшћу. Миљукос, Сењобос, Езенман 2021, 213; Трујаја 2004, 67–68.

18 Иван V, Петров полубрат; делили су престо до Иванове смрти 1696. године

19 Wittram 1964, 101.

Иако можемо допустити да су овако лоше оцене изнете услед огорчености третманом који је Курц доживео у Москви, подробнијом анализом ипак долазимо до закључка да аустријски амбасадор није био далеко од истине. Курц се по свом доласку у престоницу Русије својски трудио да придобије домаћине за циљеве своје државе. Правдао је недавне неуспехе у рату са Османлијама неповољним спољашњим околностима, негирао је и да помишљају на сепаратни мир, и детаљно је извештавао о опсежним припремама за поход, у нади да ће руског владара уверити у Леополдово пријатељство и добре намере. Међутим, скоро цело лето 1691. године је прошло без икаквог успеха. Аустријски посланик је у више наврата био лично вређан, а учестала су била и кршења форме и протокола од стране домаћина. Он је чак био принуђен да чека дуже од месец дана да буде уопште примљен. Као со на рану, понуђено му је свега 70 рубаља недељно ради издржавања, што је он одбио, налазећи се увређеним, јер је приликом претходне посете добијао више новца, иако је тада имао нижи ранг.²⁰

Међутим, десио се неочекивани прекрет, када су у Москву стигле вести о великој победи коју је 19. августа код Сланкамена извојевао Лудвиг Баденски. Ово је комплетно изменило ситуацију. Иако Курц није добио конкретан одговор о учешћу Русије у рату против Турске, већ се морао задовољити изјавама пријатељства према Леополду и обећањима да ће Москва учинити све да се наоружа, ипак је остварио знатан успех на религијском плану. Аустријски амбасадор је успео да издејствује да у руску престоницу могу доћи два католичка свештеника, као и да Доминиканац из његове пратње сме да остане у Москви. Међутим, упозорен је да ће, у случају да у земљу уђе макар један Језуит издајући се за свештеника, бити протеран цео католички клер. Ова условна дозвола је била и највећи успех овог посланства.²¹

Шта нам доноси анализа ове дипломатске инструкције? Пре свега, она као вредан документ, открива интригантне путеве дипломатских односа и, поред осврта на велики значај војних стратегија и припрема, отвара нам и сеновито поље дипломатских напора како би се постигли максимални циљеви заступаних политика и интереса. Такође, пружа нам и увид у начин размишљања владалачких кругова у Бечу и, посредно, оних у Москви, уз посебан закључак да у то време нису постојала „неважна питања“; сви аспекти спољних односа били су међусобно испреплетани. Као што смо видели, религијско питање је стајало равноправно са питањима мира, војним операцијама, као и церемонијалом и држањем амбасадора, као представника свог владара. Осим тога, може се видети и да је дипломатија била поље многобројних фрустрација, како за саме

20 Hassellblatt 1875, 286–287.

21 Hassellblatt 1875, 287–288.

амбасадоре, тако и за њихове суверене. У времену које је много полага-ло на ранг и статус појединца, као и на питања церемонијала, поједини прекршаји протокола или лични односи према посланицима могли су значајно да утичу на спровођење државне политике, па чак и на њено формулисање.

Иако се читањем одређених докумената или литературе може стећи утисак да је у међусобним односима једна страна била у више или мање подређеном положају, треба имати на уму да су то само поједине епизоде у дугом низу односа. Обе стране у дипломатским релацијама у континуитету и перманентно су се узајамно фрустрирале, гледале да стекну одређену предност у неком тренутку, или покушавале да надмудре једна другу, у складу са својим тренутним интересима. На пример, као што смо видели, Курц је био често вређан у Москви; Петар је побеснео након првог сусрета са Леополдом; Еуген Савојски је 1718. године, револтиран руским дипломатским маневрима око потенцијалног савеза са Аустријом, ширењем утицаја у Светом римском царству немачког народа и претензијама према Турској, у писму папи Клименту XI написао да је рат са Русијом неизбежан. Наравно, ова изјава је изречена у бесу, јер се више нигде не помиње, али може да послужи као илустрација до ког нивоа су односи могли да се заостре у дипломатским интеракцијама.²²

Такође, приказом и тумачењем ове дипломатске инструкције употпуњује се комплексни мозаик посматраних и проучаваних историјских епизода Великог бечког рата, који се значајно одразио и на судбину српског народа. На тај начин се доприноси проучавању и истраживању и српске историјске позиције у овој епохи, тиме што пружа драгоцен увид у механизме деловања тадашњих великих сила.

БИБЛИОГРАФИЈА:

Необјављени извори:

Österreichisches Staatsarchiv

Kriegsarchiv (KA)

Feldakten (FA), Alte Feldakten (AFA):

197 (1691 Türkenkrieg, 1691)

Militärische Nachlässe (NL):

1510 (B)

²² Roider 1982, 47–48.

Објављени извори:

Posselt, M. C. (прир.) (1853): *Tagebuch des Generals Patrick Gordon III*. St. Petersburg – Leipzig: R. F. Röhrler

Литература:

Boer, Bas de (2015): *Jacob Colyer: Meditating Between the European and the Ottoman World*. Belgrade: Embassy of the Kingdom of the Netherlands

Wittram, Reinhard (1964): *Peter I Czar und Kaiser. Zur Geschichte Peters des Großen in seiner Zeit I*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht

Danilov, N. N. (1937): Vasilij Vasiljevič Golicyn (1682–1714). *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas*, 2/4, 539–596.

Димић, Жарко (1999): *Велики бечки рај и Карловачки мир 1683–1699. (Хронологија)*. Београд: Verzalpress

Dukmayer, Friedrich Emil (1909; 1965): *Korbs Diarium itineris in Moscoviam und Quellen, die es ergänzen*. Berlin – Lübeck: Matthiesen Verlag; Vaduz: Kraus Reprint LTD.

Катифоро, Антонио (2022): *Жизнь Петра Великою*. Москва: Новое Литературное Обозрение

Leitsch, Walter (1981): Warum wollte Kara Mustafa Wien erobern? *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas Neue Folge*, 29/4, 494–514.

Миљук, Павле – Сењобос, Шарл – Еземан, Луј (2021): *Историја Русје I: Ог настанка до Кајсарине II*. Ниш: Талија издаваштво

Nagy, Lajos (1964): A Víziváros XVII. század végi topográfiája. *Tanulmányok Budapest Múltjából*, 16, 181–249.

Орфелин, Захарија (1970): *Петар Велики I*. Београд: Просвета

Roider Jr, Karl A. (1982): *Austria's Eastern Question 1700–1790*. Princeton: Princeton University Press

Труаја, Анри (2004): *Петар Велики*. Београд: Гутенбергова галаксија

Hassellblatt, A. (1875): Otto Anton Pleyer, der erste accreditirte österreichische Diplomat am russischen Hofe 1692–1719. *Russische Revue Monatsschrift für die Kunde Russlands*, IV/7, 281–316; 415–435.

Vladimir Abramović

FOLLOWING THE FOOTSTEPS OF A DIPLOMATIC
INSTRUCTION: JOHANN IGNATIUS KURTZ AND HIS MISSION
IN MOSCOW IN 1691

The diplomatic instruction prepared by the Habsburg ruler Leopold I for his ambassador in Moscow Johann Ignatius Kurz is important and indicative for the interpretation of the complex relations between the allies, the Habsburg Monarchy and Russia, during the Great Turkish War (1683–1699). Although it is friendly in tone and mediates for common goals in the fight against the powerful Ottoman enemy, at the same time the document also expresses considerable caution in their mutual relations. Also, the presentation and interpretation of this diplomatic instruction completes the complex mosaic of observed and studied historical episodes of the Great Turkish War, which had a significant impact on the fate of the Serbian people. In this way, it contributes to the study and research of the Serbian historical position in this era, by providing a valuable insight into the mechanisms of action of the great powers of that time.

Keywords: *Johann Ignatius Kurz, Peter the Great, Leopold I, The Great Turkish War (1683–1699), diplomatic instruction, Moscow, Vienna.*